

ความฉลาดทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส สังกัด สำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 2

Social Intelligence of Students in Opportunity Expansion Schools under the
Surin Primary Educational Service Area Office 2

วิทยา ดลสนิท

Wittaya Dolsatid

หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะศิลปศาสตร์

Abstract

This research aimed to: 1) study the social intelligence level of students in opportunity expansion schools under the Surin Primary Educational Service Area Office 2; 2) compare students' social intelligence based on personal factors; and 3) explore guidelines for developing students' social intelligence. This study employed a mixed-methods research design. The quantitative sample consisted of 254 teachers, selected through stratified random sampling. The research instrument was a 5-point rating scale questionnaire with a reliability of 0.913. For the qualitative phase, 15 key informants were selected through purposive sampling for semi-structured interviews. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, t-test, One-way ANOVA, and content analysis. The research findings were as follows The overall social intelligence of students was at a high level. The dimension with the highest mean was Social Awareness, followed by Social Skills and Social Cognition, respectively. The comparison revealed that teachers with different genders and work experiences had significantly different perceptions of students' social intelligence at a .05 level of significance. The guidelines for developing social intelligence comprised three key dimensions. Social Awareness focusing on activities that promote empathy and understanding of social diversity. Social Cognition encouraging situational analysis and social impact assessment and Social Skills emphasizing positive communication and collaborative teamwork through volunteer projects and mentoring systems.

Keywords: Social Intelligence, Opportunity Expansion Schools, Development Guidelines

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความฉลาดทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 2) เปรียบเทียบความฉลาดทางสังคมของนักเรียนจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียน การวิจัยใช้รูปแบบผสมวิธี โดยกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ครูในโรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 254 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.913 และกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 15 ท่าน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า ความฉลาดทางสังคมของนักเรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการตระหนักรู้ทางสังคม รองลงมาคือด้านทักษะทางสังคม และด้านการรู้คิดทางสังคม ตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบพบว่า ครูที่มีเพศและประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีทัศนคติต่อความฉลาดทางสังคมของนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางสังคมประกอบด้วย 3 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านการตระหนักรู้ เน้นกิจกรรมสร้างความเข้าใจในความหลากหลายและการเอาใจใส่ผู้อื่น ด้านการรู้คิดส่งเสริมทักษะการวิเคราะห์สถานการณ์สังคมและผลกระทบจากการตัดสินใจ และ ด้านทักษะทางสังคม มุ่งเน้นการฝึกทักษะการสื่อสารเชิงบวกและการทำงานร่วมกับผู้อื่นผ่านโครงการจิตอาสาและระบบพี่เลี้ยง

คำสำคัญ: ความฉลาดทางสังคม, โรงเรียนขยายโอกาส, แนวทางการพัฒนา

บทนำ

ในยุคสมัยที่สังคมก้าวเข้าสู่ความซับซ้อนและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้เรียนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะการปรับตัวเพื่อเผชิญกับความท้าทายในระดับสากล การมีความรู้ทางวิชาการเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษปัจจุบัน แต่ทรัพยากรมนุษย์ควรได้รับการบ่มเพาะอย่างสมดุลทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และทักษะทางสังคม เพื่อให้สามารถแสวงหาความรู้และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การพัฒนาประชากรให้มีศักยภาพนั้นต้องเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยเฉพาะทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการรับรู้ความรู้สึกของผู้อื่น ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของความฉลาดทางสังคม หากระบบการศึกษาให้ความสำคัญเฉพาะด้านสติปัญญาเพียงมิติเดียว อาจก่อให้เกิดภาวะขาดความสมดุลในตัวผู้เรียน จนนำไปสู่ปัญหาทางพฤติกรรม เช่น ความก้าวร้าว การแยกตัวออกจากสังคม หรือการขาดความสามารถในการสื่อสารและปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ ปัญหาเหล่านี้ส่งผลโดยตรงต่อระดับความเครียดและประสิทธิภาพในการเรียนของนักเรียน (เอื้อทิพย์ คงกระพันธ์, 2567: 30) กล่าวไว้ว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองดี มีศักยภาพ มนุษย์ควรได้รับการพัฒนาอย่างสมดุลทั้งทางร่างกาย อารมณ์ และสังคม เพราะเป็นกระบวนการพัฒนาการอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ดังนั้นสิ่งที่สำคัญในการจัดการศึกษาในปัจจุบันนั้นต้องให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะ

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การเข้าใจและการรับรู้ความรู้สึกผู้อื่น ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นความฉลาดทางสังคมที่เด่นชัด การให้ความสำคัญกับสัมฤทธิ์ผลทางวิชาการเพียงด้านเดียวอาจส่งผลให้ผู้เรียนขาดทักษะการปรับตัวและเผชิญปัญหาทางอารมณ์จึงปรากฏปัญหาที่พบในเด็กไทย คือ ความก้าวร้าว การเก็บตัว การไม่ปรับตัวเข้ากับบุคคลอื่น การเข้ากับสังคมได้ยาก ใช้ชีวิตลำพังเพียงคนเดียว ความสามารถในการสื่อสารที่ลดลง การขาดทักษะในการเข้าสังคม เป็นต้น (ธานี ชูกำเนิด และคณะ. 2562: 369) การปรับตัวครั้งใหญ่นี้ส่งผลให้นักศึกษาจำนวนไม่น้อยอาจได้รับผลกระทบในทางลบจนเกิดความเครียดจากความกดดันในหลาย ๆ ด้าน ทั้งความกดดันในการเรียน การจัดสมดุลระหว่างการเรียนกับการทำกิจกรรม ปัญหาความสัมพันธ์กับเพื่อน (สุรวุฒิ วงศ์ทางสวัสดิ์. 2560: 58)

โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการลดช่องว่างและสร้างความเท่าเทียมให้แก่เยาวชนในพื้นที่ห่างไกล อย่างไรก็ตาม นักเรียนในกลุ่มนี้ประสบปัญหาและด้านฐานะทางเศรษฐกิจและขาดต้นแบบในการพัฒนาทักษะทางสังคมที่เหมาะสม ประกอบกับภาระงานของครูและความคาดหวังต่อผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการที่สูง ทำให้การดูแลด้านวุฒิภาวะทางอารมณ์และสังคมอาจไม่ทั่วถึง ผู้วิจัยในฐานะส่วนหนึ่งของเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 พบว่าปัญหาพฤติกรรมในเด็ก เช่น ความก้าวร้าวหรือการขาดทักษะการสื่อสาร เป็นสัญญาณที่บ่งชี้ถึงความจำเป็นในการเสริมสร้างความฉลาดทางสังคม นักเรียนบางส่วนยังขาดความยับยั้งชั่งใจ การทะเลาะวิวาทเมื่อทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งส่งผลกระทบต่อกิจกรรมในระดับเครือข่าย ด้วยเหตุนี้ การศึกษาและกำหนดแนวทางพัฒนาความฉลาดทางสังคมจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้ครูและผู้บริหารสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการปฏิสัมพันธ์เชิงบวก อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาและการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างยั่งยืน

ในการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนในโรงเรียนนั้น ครูจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างสูงที่ส่งเสริมความฉลาดทางสังคมของนักเรียน นักเรียนจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการเรียน ครูมีส่วนสำคัญอย่างมาก ครูไม่ใช่เพียงจะสร้างให้เด็กมีความสำเร็จในด้านวิชาการเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ต้องคำนึงถึงการพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียน การอยู่ร่วมกันในสังคมของนักเรียนไม่ให้เกิดปัญหาขึ้น โดยเฉพาะปัญหาการปรับตัว การทะเลาะวิวาทของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ซึ่งถือว่าการก้าวร้าวเป็นปัญหาสำคัญที่ทางผู้วิจัยเห็นว่าต้องได้รับการแก้ไข พัฒนาให้เป็นระบบ และยั่งยืน การส่งเสริมให้เด็กสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือการสร้างความรู้สึกรู้จักคิดที่ดีต่อตนเอง ต่อคนอื่น ในด้านบวกให้เกิดขึ้นความรู้สึกนึกคิดต่อตนเอง ต่อคนอื่น ในด้านบวก เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพ เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ความเข้าใจ และทัศนคติที่มีต่อตนเอง ต่อคนอื่น ให้มองตนเอง และมองคนอื่น อย่างถูกต้องตามความเป็นจริง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 กำหนดให้มีส่วนราชการบริหาร จัดการศึกษา โดยแบ่งพื้นที่การบริหารจัดการเขตพื้นที่การศึกษาออกเป็นเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยให้สถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในท้องที่อำเภอเดียวกันรวมเป็นเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาร่วมกันของโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 จำนวน 55 โรงเรียน โดยแต่ละอำเภอแบ่งเป็นเครือข่ายการบริหารสถานศึกษา ข้อมูลการประชุมสรุปผลการจัดกิจกรรมระดับโรงเรียนขยายโอกาส(สมาคมครูและบุคลากรทางการศึกษาอำเภอสนม: 2567) พบว่ามีนักเรียนได้แสดงพฤติกรรมด้านสังคม อารมณ์ที่ไม่พึงประสงค์ มีพฤติกรรมก้าวร้าว ขาดความยับยั้งชั่งใจ มีเรื่องทะเลาะวิวาท ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดกิจกรรมระดับเครือข่าย เช่น การจัดกิจกรรมกีฬาระดับเครือข่าย กิจกรรมรถลูกเสือ กิจกรรมรวมกลุ่มระดับเครือข่ายที่ทำให้นักเรียนได้รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ระดับเครือข่าย นักเรียนส่วนหนึ่งก่อปัญหาเมื่อรวมกัน การจัดกิจกรรมส่งเสริมความฉลาดทางสังคมจึงมี

ความสำคัญอย่างยิ่ง นอกจากนี้ยังช่วยให้นักเรียนขยายโอกาส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 2 สามารถพัฒนาความฉลาดทางสังคม และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาการศึกษาที่มีคุณภาพอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

จากที่กล่าวมา พบว่านักเรียนขาดความฉลาดทางสังคม ควรมีการพัฒนาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในทางสังคมของนักเรียน การวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นการศึกษาความฉลาดของนักเรียนขยายโอกาสสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 เพื่อหาข้อสรุปและเสนอแนวทางพัฒนาของครูในการส่งเสริมให้นักเรียนให้มีพฤติกรรมความเหมาะสมกับความเป็นนักเรียน และมีผลดีต่อประสิทธิผลของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ดังกล่าว ดังนั้น การวิจัยในครั้งนี้จึง มุ่งเน้นการศึกษาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 2 โดยพิจารณาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องและเสนอแนวทางในการพัฒนาส่งเสริมความฉลาดทางสังคมของนักเรียน ที่ส่งผลต่อนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 2 อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 2
2. เพื่อศึกษาเพื่อเปรียบเทียบความฉลาดทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 2 จำแนกตามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 2

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาการวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับความฉลาดทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยใช้แนวคิดทฤษฎีขององค์ประกอบของความฉลาดทางสังคมของ Silvera, Martinussen and Dahl ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย ได้แก่ 1.ด้านการตระหนักรู้ทางสังคม 2. ด้านการรู้คิดทางสังคม 3. ด้านการมีทักษะทางสังคม

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร คือ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ทั้งหมด จำนวน 55 โรงเรียน โดยมีครูในปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งสิ้น 744 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 2: 2567)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ครูโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ปีการศึกษา 2567 โดยการกำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ เครซีและเมอร์แกน (ธานีบุตร ศิลป์จารุ. 2563: 48-49) เลือกกลุ่มตัวอย่างโดยดำเนินการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage random sampling) โดยเริ่มจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นโดยใช้ขนาดโรงเรียนเป็นชั้นภูมิ (Strata) แบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วนแล้วทำการ

สุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วน (Proportional simple random sampling) ด้วยวิธีการหาอัตราส่วนจนได้กลุ่มตัวอย่าง ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้นจำนวน 254 คน ซึ่งใช้ระดับค่าความเชื่อมั่น (α) เท่ากับ 0.913

ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาเฉพาะครูโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ปีการศึกษา 2567

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับความฉลาดทางด้านสังคม

ความฉลาดทางสังคมถือเป็นสมรรถนะสำคัญที่บ่งบอกถึงความสามารถของบุคคลในการสร้างปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดย Thorndike ได้วางรากฐานการแบ่งระดับปัญญาของมนุษย์ออกเป็น 3 ด้าน คือ ปัญญาด้านนามธรรม ปัญญาด้านกลไก และปัญญาด้านสังคม ซึ่งประการหลังนี้เกี่ยวข้องกับความเข้าใจและการจัดการความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สอดคล้องกับมุมมองของนักวิชาการที่เห็นว่าการพัฒนาเด็กให้มีความพร้อมทั้งสติปัญญาและอารมณ์ควบคู่กันไป จะช่วยป้องกันปัญหาการปรับตัวและปัญหาสุขภาพจิตในระยะยาวได้

องค์ประกอบความฉลาดทางสังคมที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดโดยอิงตามทฤษฎีของ Silvera, Martinussen และ Dahl ซึ่งจำแนกความฉลาดทางสังคมออกเป็น 3 มิติ ได้แก่ การตระหนักรู้ทางสังคม คือ ความไวต่อการรับรู้อารมณ์และความต้องการของผู้อื่น การรู้คิดทางสังคมคือ กระบวนการวิเคราะห์พฤติกรรมและการประเมินสถานการณ์ทางสังคมอย่างเป็นระบบ และการมีทักษะทางสังคมคือความสามารถในการแสดงออกและสื่อสารเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

แนวทางส่งเสริมความฉลาดทางทางสังคม

การส่งเสริมความฉลาดทางสังคม หมายถึง กระบวนการยกระดับความฉลาดทางสังคมมุ่งเน้นที่การเพิ่มพูนสมรรถนะด้านการปฏิสัมพันธ์ เพื่อให้บุคคลสามารถถอดรหัสพฤติกรรมและบริหารจัดการสายสัมพันธ์รอบตัวได้อย่างมีสัมฤทธิ์ผล ความสามารถนี้เปรียบเสมือนกุญแจสำคัญที่ช่วยให้การปรับตัวเข้ากับสภาวะสังคมที่หลากหลายเป็นไปได้ราบรื่น ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญในการประสบความสำเร็จในชีวิตส่วนตัวและการทำงาน ช่วยให้เราสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างราบรื่น ดังที่ Goleman (2006: 8) กล่าวว่า การฝึกฝนการฟังอย่างลึกซึ้ง และการฟังอย่างตั้งใจโดยไม่ตัดสินเป็นพื้นฐานสำคัญของความฉลาดทางสังคม Salovey และ Mayer (2010: 134) การพัฒนาความเข้าใจอารมณ์ความรู้สึก อธิบายว่าการรับรู้อารมณ์ตนเองและผู้อื่นเป็นรากฐานของการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี Triandis (2011: 511) การสังเกตความแตกต่างทางวัฒนธรรม เน้นความสำคัญของการเข้าใจบริบททางวัฒนธรรมที่แตกต่างในการพัฒนาความฉลาดทางสังคม อัฐฉญา แพทย์ศาสตร์ และ พัชรินทร์ รุจิรานุกูล (2563: 160) ได้เสนอแนวทางส่งเสริมความฉลาด ทางสังคมไว้ 3 แนวทางดังนี้ 1. แนวทางการส่งเสริมด้านการตระหนักรู้ทางสังคม ควรส่งเสริมสนับสนุนให้นักศึกษาลงชุมชน โรงเรียน หรือได้สัมผัสกับสังคมภายนอก มีการจัดกิจกรรม จัดอบรม จัดค่าย หรือโครงการที่ช่วยเสริม ความฉลาดทางสังคมให้แก่นักศึกษา เพื่อรับรู้ และเข้าใจอารมณ์หรือความรู้สึกของผู้อื่น รวมถึงการมี โอกาสสัมผัสกับโรงเรียนเพื่อเรียนรู้การตระหนักรู้ทางสังคมของครูหรือผู้อำนวยการโรงเรียน 2. แนวทางการส่งเสริมด้านการรู้คิดทางสังคม ควรส่งเสริมสนับสนุนให้นักศึกษาสนใจ เหตุการณ์หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ในสังคม และอาจารย์

ผู้สอนควรนำเหตุการณ์และข่าวสารต่าง ๆ หรือ กรณีศึกษา มาวิเคราะห์ร่วมกันกับนักศึกษา เพื่อใช้เป็นข้อมูลให้ได้ ผกาคิด ผกาคความสนใจในการแสดง พฤติกรรมกับผู้อื่น สนับสนุนนักศึกษาวงงานของภาควิชาหรือคณะเพื่อฝึกการ สังเกตการจดจำ การทำ ความเข้าใจในการแสดงออกทางพฤติกรรมของผู้อื่น และการปรับตัวของนักศึกษาหรือจัด กิจกรรม โรงเรียนจำลองเพื่อให้ให้นักศึกษาแสดงพฤติกรรมต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม 3. แนวทางการ ส่งเสริมด้านการมีทักษะทางสังคม ควรส่งเสริมสนับสนุนให้นักศึกษาฝึก กระบวนการรับรู้ มีการเสวนากลุ่ม จัด กิจกรรม การทำค้าย เน้นการทำงานร่วมกันรู้จักสร้างความ สัมพันธ์กับผู้อื่น และฝึกการแสดงออกทางอารมณ์ต่อ ผู้อื่นอย่างเหมาะสม ควรให้นักศึกษาช่วยเหลือ งานอาจารย์ทั้งในภาควิชาหรือคณะเพื่อเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น เพราะนักศึกษาจะได้ฝึกการสื่อสาร การรับฟัง รู้จักใช้ภาษาพูดและภาษาท่าทางที่เหมาะสม เมื่อต้องออกไปฝึกสอน ในโรงเรียนจะได้มีทักษะ ทางสังคมมากขึ้น

สรุปได้ว่าความฉลาดทางสังคม คือความสามารถที่จะเข้าใจความรู้สึกนึกคิดและ การกระทำของผู้อื่น รวมถึงตระหนักในความต้องการของสังคม นำไปสู่การปฏิบัติตนต่อบุคคลอื่นใน สถานการณ์นั้น ๆ ได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม ตลอดจนสามารถสร้างความรู้สึกที่ดีให้กับผู้อื่นเพื่อให้ เกิดความสัมพันธ์ที่ดีและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภาณุมาศ หอมบุญยงค์ (2562: 153) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 ในจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า แนวทางการ พัฒนาทักษะทางสังคมตามบทบาทของบุคคลทั้ง 5 กลุ่ม ประกอบไปด้วย บทบาทของนักเรียนหรือปัจเจกภายใน ตนเองซึ่งนักเรียนต้องมีความพึงพอใจในการพัฒนาตนเอง และต้องตั้งเป้าหมายในชีวิตและเป้าหมายที่เป็นประโยชน์ที่ เกิดจากการพัฒนาทักษะทางสังคม บทบาทของครอบครัวและผู้ปกครอง ทำได้โดยการอบรมสั่งสอนหรือการให้ คำแนะนำโดยตรง เป็นแบบอย่างที่ดี และเปิดโอกาสให้เด็กได้ออกไปเรียนรู้พัฒนาทักษะทางสังคม และทักษะชีวิต ตนเองในด้านอื่น ๆ บทบาทของครูและโรงเรียน ควรมีการจัดการเรียนการสอนปกติสอนความรู้ควบคู่กับการพัฒนา คุณลักษณะอันพึงประสงค์ การอ่าน คิดวิเคราะห์ รวมถึงสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และมีการจัดกิจกรรมที่จะ พัฒนาทักษะทางสังคม บทบาทของเพื่อน สามารถทำได้โดยการที่เพื่อนเป็นผู้ให้คำปรึกษา เป็นแบบอย่าง แนะนำการ ดำเนินชีวิตและการปฏิบัติทักษะต่าง ๆ บทบาทของปัจเจกแวดล้อมอื่น ๆ ทำได้โดย คนในสังคมและองค์กรต่าง ๆ สามารถช่วยพัฒนาทักษะทางสังคมโดยตามบทบาทและหน้าที่ตามความรับผิดชอบที่ตามขอบข่ายของตนเอง ที่จะ สนับสนุนการพัฒนาด้านต่าง ๆ ของนักเรียน

ชูชัย พงศ์ไพบุลย์ศิริ และคณะ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างความฉลาดทางสังคมของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ พบว่าปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้ นักเรียนมีวุฒิภาวะทางสังคมที่เข้มแข็งประกอบด้วย การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เกื้อหนุน และการฝึกฝนทักษะ การเผชิญปัญหาอย่างมีระบบ โดยมีแนวทางปฏิบัติที่สำคัญ 4 ประการ คือการส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักสังเกตและ เข้าใจบรรยากาศรอบข้าง การฝึกทักษะการสื่อสารและรับสารอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อลดความขัดแย้ง การยอมรับ และให้เกียรติความแตกต่างระหว่างบุคคล

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อทักษะทางสังคมของผู้เรียนสามารถแบ่งออก ได้เป็น 3 มิติหลัก ดังนี้ คือ บทบาทของสถาบันและการจัดการเรียนรู้ สถานศึกษาและครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการ จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนา การบูรณาการทักษะทางสังคมควบคู่ไปกับวิชาการผ่านกิจกรรมที่เน้นการ

ปฏิบัติจริง เช่น การทำงานเป็นทีมและกิจกรรมจิตอาสา จะช่วยเสริมสร้างความฉลาดทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปฏิสัมพันธ์และการสนับสนุนทางสังคม สัมพันธภาพระหว่างบุคคล ทั้งจากครอบครัว เพื่อน และครู เป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญในการสร้างวุฒิภาวะทางสังคม. การมีระบบพี่เลี้ยงหรือการให้คำปรึกษากลุ่มช่วยให้นักเรียนเกิดการยอมรับในความแตกต่างและพัฒนาการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ปัจจัยส่วนบุคคลและการปรับตัวความสามารถในการตระหนักรู้และเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น (Empathy) เป็นรากฐานสำคัญที่ส่งผลต่อความสุขในการเรียนรู้และการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่ซับซ้อนในสังคมปัจจุบัน.

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาในกลุ่มโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 จำนวน 55 แห่ง โดยแบ่งขั้นตอนดังนี้:

1. การศึกษาเชิงปริมาณโดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นครูผู้สอนจำนวน 254 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นเกณฑ์ในการแบ่งชั้นภูมิ
2. การศึกษาเชิงคุณภาพโดยการใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 15 ท่าน ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูแนะแนว และครูผู้สอนที่มีประสบการณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น (Questionnaire) จำนวน 1 ฉบับ เป็นแบบสอบถามความฉลาดทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ตามการรับรู้ของครู โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ได้แก่ เพศ ประสบการณ์การปฏิบัติงาน ตอนที่ 2 ความฉลาดทางสังคมของนักเรียนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้ศึกษาขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา สถาบันรัชต์ภาคย์ ถึงผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
2. ผู้ศึกษานำแบบสอบถามพร้อมด้วยหนังสือขอความอนุเคราะห์ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 2 ประสานกับผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อแจกแบบสอบถาม จำนวน 254 ฉบับ
3. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับเพศ และประสบการณ์การปฏิบัติงาน ทำการวิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่และร้อยละ และเสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบความเรียง 2. วิเคราะห์ระดับความฉลาดของนักเรียนตามการรับรู้ของครูผู้สอน ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และแต่ละข้อแล้วแปลผลตามเกณฑ์

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความฉลาดทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 จำแนกตามเพศ โดยใช้ t-test Independent กำหนดค่าสถิติที่ระดับนัยสำคัญที่

.05 การทดสอบโดยใช้สถิติความแปรปรวนทางเดียว ANOVA (One – way Analysis of Variance) หรือ F – test เมื่อพบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยในแต่ละด้านจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ตามวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe' Method)

ผลการวิจัย

จากการรวบรวมข้อมูลแล้วมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ได้ผลการวิเคราะห์ซึ่งสามารถ อธิบายรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (n=254)	ร้อยละ (%)
1. เพศ		
ชาย	149	58.66
หญิง	105	41.34
รวม	254	100.00
2. ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน		
น้อยกว่า 5 ปี	32	12.59
5 – 10 ปี	84	33.07
มากกว่า 10 ปี	138	54.34
รวม	254	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้หญิง จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 41.34 และผู้ชาย จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 41.34 และมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีประสบการณ์น้อยกว่า 5 ปี จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 12.59 ประสบการณ์ 5 – 10 ปี จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 33.07 และประสบการณ์ มากกว่า 10 ปี จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 54.34

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความฉลาดทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยรวมและรายด้าน

ความฉลาดทางสังคม	n = 254		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1.ด้านตระหนักรู้ทางสังคม	4.52	.29	มากที่สุด
2.ด้านรู้คิดทางสังคม	4.42	.41	มาก
3.ด้านทักษะทางสังคม	4.58	.23	มากที่สุด
รวม	4.51	.31	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ความฉลาดทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.51$, S.D.=0.31) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือด้านทักษะทางสังคม ($\bar{X}=4.58$, S.D.=0.23) รองลงมาคือด้านตระหนักรู้ทางสังคม ($\bar{X}=4.52$, S.D.=0.29) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ด้านรู้คิดทางสังคม ($\bar{X}=4.42$, S.D.=0.41)

เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พบว่า มีการกระจายของข้อมูลอยู่ระหว่าง 0.23-0.41 แสดงว่าข้อมูลมีการกระจายตัวในระดับต่ำมาก

สรุปผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง ความฉลาดทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 สามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 มีจำนวน 254 คน แบ่งเป็นผู้ตอบแบบสอบถามเพศชายจำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 58.8 และเพศหญิง จำนวน 105 คน คิดเป็นร้อยละ 41.3 เมื่อพิจารณาตามประสบการณ์การปฏิบัติงาน พบว่า ส่วนใหญ่มีประสบการณ์การปฏิบัติงาน มากกว่า 10 ปี จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 54.30 รองลงมาคือ มีประสบการณ์การปฏิบัติงาน 5 - 10 ปี จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 33.10 และน้อยที่สุด คือมีประสบการณ์การปฏิบัติงานต่ำกว่า 10 ปี จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 12.60

2. ความฉลาดทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการมีทักษะทางสังคม รองลงมาคือ ด้านการตระหนักรู้ทางสังคม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการรู้คิดทางสังคม

3. ผลการเปรียบเทียบความฉลาดทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 จำแนกเพศ พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการเปรียบเทียบการส่งเสริมความฉลาดทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงาน พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความฉลาดทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสมีระดับความฉลาดทางสังคมโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้าน การมีทักษะทางสังคม ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ มีการปลูกฝังวัฒนธรรมการอยู่ร่วมกันและการช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างเข้มแข็ง ทำให้นักเรียน

สามารถแสดงออกและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของทชชชา สุริโย ที่ระบุว่า การฝึกฝนผ่านกิจกรรมทางสังคมช่วยให้บุคคลตระหนักรู้ถึงอารมณ์และความต้องการของผู้อื่น และสอดคล้องกับการศึกษาของกาญจน์กมล สุวิทย์รัตน์ (2557) เรื่อง การศึกษาและพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้ พบว่า บุคลิกภาพของคนไทยมีลักษณะของความทะเยอทะยานพอสมควร มีนิสัยอ่อนน้อมชอบออกสังคม ชอบพบปะสังสรรค์และพูดคุยกับคนอื่นซึ่งสอดคล้องกับความฉลาดทางสังคม ได้แก่ คนไทยชอบออกสังคม ชอบพบปะสังสรรค์และพูดคุยกับคนอื่น เป็นลักษณะของการมีทักษะในการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยในระดับสูง คนไทยยอมรับสถานการณ์ภาพ และวิถีชีวิตของตนเองที่ถูกกำหนดโดยสังคม เป็นลักษณะของการมีข้อสันเทศทางสังคม ซึ่งถ้าหากนักศึกษาที่มีความสามารถในการแสวงหาข้อมูล มีข้อสันเทศทางสังคมที่เพียงพอจะส่งผลให้มีแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ไม่ถูกครอบงำ และสามารถที่จะกำหนดวิถีชีวิตของตนเองได้มาก

2. ผลการเปรียบเทียบผลความฉลาดทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 จำแนกตามเพศ พบว่า การเปรียบเทียบพบว่า ครูเพศชายและเพศหญิงมีทักษะต่อความฉลาดทางสังคมของนักเรียนแตกต่างกัน โดยครูเพศชายมีแนวโน้มให้ความสำคัญกับการส่งเสริมทักษะสังคมในทุกด้านมากกว่า นอกจากนี้ ครูที่มีประสบการณ์การทำงานสูง มากกว่า 10 ปี มีความเข้าใจและมีทักษะในการส่งเสริมความฉลาดทางสังคมของนักเรียนได้ดีกว่ากลุ่มครูที่มีประสบการณ์น้อย ซึ่งอาจเป็นเพราะครูที่มีประสบการณ์สูงมีความเชี่ยวชาญในการจัดการพฤติกรรมผู้เรียนและมีความเข้าใจในบริบทความหลากหลายของนักเรียนได้ลึกซึ้งกว่าสอดคล้อง กับแนวคิดทฤษฎีการส่งเสริม ความฉลาดทางสังคมของ Goleman (2006) ที่กล่าวไว้ว่า การตระหนักรู้ทางสังคม (Social Awareness) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญความฉลาดทางสังคม ซึ่งในส่วนนี้หมายถึง การรับรู้ถึง อารมณ์ ความรู้สึก ความเข้าใจในสถานการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในขณะนั้น เรียกได้ว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับการรับรู้ของบุคคลและสังคมที่บุคคลเข้าไปเกี่ยวข้อง บุคคลจะมีความเข้าใจผู้อื่น สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ กาญจน์กมล สุวิทย์รัตน์ (2557) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การศึกษาและพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้ โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้ ผลการวิจัยพบว่า โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของความฉลาดทางสังคมประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีทักษะทางสังคม มีตัวชี้วัด คือ การแสดงออก ทางอารมณ์ การแสดงออกทางสังคม ด้านการตระหนักรู้ทางสังคม มีตัวชี้วัด คือ การรับรู้ผู้อื่น การเข้าใจผู้อื่น การเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และด้านการรู้คิดทางสังคมมีตัวชี้วัด คือ การรู้คิดในพฤติกรรม การมีข้อสันเทศทางสังคม การตัดสินใจสภาพการณ์ทางสังคม

3. ผลการเปรียบเทียบการส่งเสริมความฉลาดทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงาน พบว่า โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูผู้สอนในปัจจุบันที่มีประสบการณ์การทำงานมากมีทักษะในการส่งเสริมความฉลาดทางสังคมของนักเรียนที่อยู่ในระดับดีมากทุกด้าน ส่วนครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่าจะมีทักษะการส่งเสริมความฉลาดทางสังคมที่น้อยกว่าของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 เพื่อให้ให้นักเรียนมีฉลาดทางสังคมได้ในทุกด้าน สอดคล้องกับ วิฑิตาวดี ดีจรัส และ อุทัยวรรณ (2562) พบว่า 1) ความฉลาดทางสังคมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมและ รายองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก 2) ความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมและรายองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทาง

สังคมกับความสุขในการเรียนรู้ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมมีความสัมพันธ์ ในทางบวกอยู่ในระดับสูง ($r_{xy} = .837$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณา เป็นรายองค์ประกอบ พบว่า ทุกองค์ประกอบมีความสัมพันธ์ในทางบวกอยู่ในระดับสูง อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ยกเว้นด้านการเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับ ศิริฎพร บุสหงษ์ (2561) ได้ศึกษา งานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาพยาบาล พบว่า ความสามารถในการปรับตัว ด้านการเรียน รูปแบบการเผชิญปัญหา สัมพันธภาพระหว่างบุคคล และบรรยากาศการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความฉลาดทางสังคมของนักศึกษา พยาบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยที่พบว่าด้านทักษะทางสังคมมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด อาจเนื่องมาจากวัฒนธรรมท้องถิ่นในเขตพื้นที่สุรินทร์ที่เน้นการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

แนวทางการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2

ผลการสัมภาษณ์ ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 3 คน ครูหัวหน้างานบริหารงานทั่วไปโรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 3 คน และครูแนะแนวโรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 3 คน ครูผู้สอนโรงเรียนละ 2 คน จำนวน 6 คน รวมทั้งหมดจำนวน 15 คน มีแนวทางการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส คล้ายกัน ดังนี้

1. ด้านการตระหนักรู้ทางสังคม

ผลการศึกษาพบว่าการพัฒนาการตระหนักรู้ทางสังคมต้องเริ่มต้นจากการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ความแตกต่างและความหลากหลาย โดยเน้นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเข้าใจและเอาใจใส่ผู้อื่น การเชื่อมโยงเนื้อหาวิชาเรียนกับบริบทสังคม และการสร้างโอกาสให้นักเรียนได้สัมผัสกับสถานการณ์จริงที่หลากหลาย แนวทางที่มีประสิทธิภาพได้แก่ การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสร้างพื้นที่แสดงวัฒนธรรมท้องถิ่น และการใช้สื่อการเรียนรู้ที่สะท้อนความเป็นจริงของชุมชน ผลการวิจัยนี้สอดคล้อง ลักษณะ สรวิวัฒน์ (2556) มีแนวทางในการพัฒนาคือ นิสิตมีการตระหนักรู้ทางสังคมรายด้านและภาพรวมอยู่ในระดับสูง ยกเว้นด้านความเข้าใจสังคมอยู่ในระดับปานกลางจะเห็นได้ว่าความเข้าใจสังคมเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญโดยมีพื้นฐานสำคัญมาจากการให้ความสนใจผู้อื่น เมื่อนักเรียนมีการให้ความสนใจผู้อื่นก็จะสามารถเข้าใจความคิดความรู้สึกผู้อื่นและนักเรียนจะสามารถแสดงออกต่อผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเลือกใช้การให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อเสริมสร้างการตระหนักรู้ทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเพื่อให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีความเข้าใจผู้อื่น และแสดงพฤติกรรมต่อผู้อื่นอย่างเหมาะสมในแต่ละสถานการณ์ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาสังคมให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข สอดคล้อง ชูชัย พงศ์ไพบุลย์ศิริ, อภิชาติ ใจอารีย์ และ นิรันดร์ ยิ่งยอด (2566) พบว่า แนวทางการเสริมสร้างฉลาดทางสังคม ของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา ประกอบไปด้วย 4 ประเด็นในการพิจารณา ดังนี้ 1) โรงเรียนควรจัดกิจกรรมที่ให้ความสนใจกับคนและสิ่งรอบข้าง เพราะผู้ที่มีความฉลาดทาง สังคมจะรู้จักการสังเกต และให้ความสนใจกับสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัว เพื่อรับรู้ตัวชี้้นำทางสังคมที่ แอบซ่อนอยู่ เช่น ลักษณะการวางตัวของคนรอบข้าง วิธีการพูด การปฏิบัติตัว สิ่งเหล่านี้สามารถมอง หาตัวอย่างได้จากการสังเกตสิ่งทีผู้อื่นกระทำ จะไม่เป็นเป็นที่แปลกแยกในสังคม 2) โรงเรียนควรพัฒนาทักษะการสื่อสาร เพราะการสื่อสารนั้นเป็นหัวใจสำคัญของการมี ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคม การที่เราจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการดำรงอยู่ในสังคมนั้นอยู่ที่ว่าเราจะสามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมหรือไม่ การพัฒนาทักษะการสื่อสารนั้น สามารถเริ่มต้นจากการพูดให้ชัดเจน

หรือสามารถถ่ายทอดความคิดออกไปได้อย่างถูกต้องโดยไม่เกิดความตึงเครียดหรือกดดัน ไม่ว่าจะเป็นการใช้วาจา การแสดงออก ทั้งทางวจนภาษาและอวจนภาษา 3) โรงเรียนควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนยอมรับในความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งนี้ เพราะคนเราอาจจะมีการตอบสนองที่แตกต่างกัน เนื่องจากการเลี้ยงดูและวัฒนธรรมที่แตกต่าง เรา ควรยอมรับและให้ความเคารพกับความแตกต่างเหล่านี้ โดยเฉพาะกับวัฒนธรรมที่แตกต่าง เข้าหา และทำความเข้าใจกับพวกเขา เพื่อเรียนรู้วิธีการอยู่ร่วมกับพวกเขาได้อย่างมีความสุข 4) โรงเรียนควรส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น เพราะการเอาใจใส่ และเห็น ออกเห็นใจผู้อื่น เป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และการพัฒนาความฉลาดทางสังคม เมื่อเราแสดงออกให้เห็นถึงความเข้าใจในตัวผู้อื่น พวกเขาจะรู้สึกได้รับการสนับสนุน และมีแนวโน้มที่จะตอบสนองเราได้มากกว่า

2. ด้านการรู้คิดทางสังคม

แนวทางการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ด้านการรู้คิดทางสังคม การพัฒนาการรู้คิดทางสังคมเน้นการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ การใช้กรณีศึกษาจากสถานการณ์จริง และการส่งเสริมกระบวนการคิดแบบมีส่วนร่วม แนวทางที่สำคัญคือการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา โรงเรียนและชุมชน การใช้วิธีการระดมสมองและการคิดเชิงออกแบบ การฝึกให้วิเคราะห์ปัญหาจากหลายมุมมอง และการประเมินผลกระทบของการตัดสินใจต่างๆ สอดคล้องกับ ชานนท์ โกมลมาลย์ (2561: 115) นวัตกรรมทางสังคมเพื่อขับเคลื่อนสุขภาวะโดยการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน พบว่า ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ของเยาวชนเป็นรากฐานของการพัฒนานวัตกรรมทางสังคม โดยเน้นกระบวนการที่เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของสังคมผ่านการปฏิบัติจริง ซึ่งตรงกับความหมายของ "ความริเริ่มทางสังคม" ที่เป็นการลงมือทำเพื่อการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับ ภาณุมาศ หอมบุญยงค์ (2562: 153) มีแนวทางในการพัฒนาคือ แนวทางการพัฒนาทักษะทางสังคมตามบทบาทของบุคคลทั้ง 5 กลุ่ม ประกอบไปด้วย บทบาทของนักเรียนหรือปัจเจกภายในตนเอง นักเรียนต้องมีความพึงพอใจในการพัฒนาตนเอง และต้องตั้งเป้าหมายในชีวิตและเป้าหมายที่เป็นประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนาทักษะทางสังคม บทบาทของครอบครัวและผู้ปกครอง ทำได้โดยการอบรมสั่งสอนหรือการให้คำแนะนำโดยตรง เป็นแบบอย่างที่ดี และเปิดโอกาสให้เด็กได้ออกไปเรียนรู้พัฒนาทักษะทางสังคม และทักษะชีวิตตนเองในด้านอื่น ๆ บทบาทของครูและโรงเรียน ควรมีการจัดการเรียนการสอนปกติสอนความรู้ควบคู่กับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การอ่าน คิดวิเคราะห์ รวมถึงสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

3. ด้านการมีทักษะทางสังคม

แนวทางการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส ด้านการมีทักษะทางสังคม การพัฒนาทักษะทางสังคมต้องอาศัยการปฏิบัติจริงในสถานการณ์ที่หลากหลาย โดยเน้นการพัฒนาทักษะการสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และภาวะผู้นำ แนวทางที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ ระบบพี่เลี้ยง โครงการจิตอาสา กิจกรรมกีฬาและศิลปะ การจัดกิจกรรมที่ต้องประสานงานกับหน่วยงานภายนอก และการให้โอกาสนักเรียนเป็นผู้นำในกิจกรรมต่างๆ สอดคล้องกับ ภาณุมาศ หอมบุญยงค์ (2562: 153) มีแนวทางในการพัฒนาคือ แนวทางการพัฒนาทักษะทางสังคมตามบทบาทของบุคคลทั้ง 5 กลุ่ม ประกอบไปด้วย บทบาทของนักเรียนหรือปัจเจกภายในตนเอง นักเรียนต้องมีความพึงพอใจในการพัฒนาตนเอง และต้องตั้งเป้าหมายในชีวิตและเป้าหมายที่เป็นประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนาทักษะทางสังคม บทบาทของครอบครัวและผู้ปกครอง ทำได้โดยการอบรมสั่งสอนหรือการให้คำแนะนำโดยตรง เป็นแบบอย่างที่ดี และเปิดโอกาสให้เด็กได้ออกไปเรียนรู้พัฒนาทักษะทางสังคม และทักษะชีวิตตนเองในด้านอื่น ๆ บทบาทของครูและโรงเรียน ควรมีการจัดการเรียนการสอนปกติสอนความรู้ควบคู่กับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การอ่าน คิด

วิเคราะห์ รวมถึงสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และมีการจัดกิจกรรมที่จะพัฒนาทักษะทางสังคม บทบาทของเพื่อนสามารถทำได้โดยการที่เพื่อนเป็นผู้ให้คำปรึกษา เป็นแบบอย่าง แนะนำการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติทักษะต่าง ๆ บทบาทของปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ทำได้โดย คนในสังคมและองค์กรต่าง ๆ สามารถช่วยพัฒนาทักษะทางสังคมโดยตามบทบาทและหน้าที่ตามความรับผิดชอบที่ตามขอบข่ายของตนเอง ที่จะสนับสนุนการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของนักเรียน สอดคล้องกับ วาสนา ขัตติยวงษ์ และชนาธิป พรกุล (2559) พบว่า นักศึกษามีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงทักษะทางสังคมในด้านการใช้ถ้อยคำมากที่สุด และอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการใช้ท่าทาง ด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น และด้านการทำงานเป็นทีม ตามลำดับ และพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ของครอบครัวต่างกัน มีทักษะทางสังคมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 สำหรับรูปแบบการพัฒนาทางสังคมของนักศึกษา พบว่า องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา อาจารย์ผู้สอน และตัวนักศึกษา มีผลต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักศึกษาโดยมีผลใน 3 ขั้นตอนคือ 1) ขั้นวิเคราะห์และตัดสินใจ 2) ขั้นปฏิบัติ และ 3) ขั้นประเมินผล

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาต้องเริ่มต้นที่การสร้าง การตระหนักรู้ทางสังคม ผ่านพื้นที่ปลอดภัยและการเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม. การใช้กรณีศึกษาจากเหตุการณ์จริงในชุมชนจะช่วยกระตุ้นการ รู้คิดทางสังคม ทำให้นักเรียนสามารถประเมินผลกระทบจากการตัดสินใจของตนเองได้ และการมุ่งเน้น ทักษะทางสังคม ผ่านโครงการจิตอาสาและระบบพี่เลี้ยง จะช่วยลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำและสร้างทักษะชีวิตที่ยั่งยืนให้แก่เยาวชนในพื้นที่ห่างไกล

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

1. ด้านการตระหนักรู้ทางสังคม โรงเรียนควรจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในความหลากหลายทางวัฒนธรรม
2. ด้านการรู้คิดทางสังคม ควรใช้กรณีศึกษาจากสถานการณ์จริงในชุมชนมาให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์และประเมินผลกระทบบางทางสังคม
3. ด้านทักษะทางสังคม มุ่งเน้นการสื่อสารเชิงบวกผ่านโครงการจิตอาสาและการสร้างระบบพี่เลี้ยงให้นักเรียนรุ่นพี่ดูแลรุ่นน้อง

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยนี้ คือ ผลจากปัจจัยด้านเพศและประสบการณ์ของครูในพื้นที่สุรินทร์ เขต 2 และบรรยากาศการเรียนการสอน สามารถอธิบายความฉลาดทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์เขต 2 การศึกษา จากข้อค้นพบดังกล่าวนำมาสู่การค้นหามุมมองการพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาสทั้ง 3 แนวทางที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนขยายโอกาส ซึ่งทางโรงเรียนสามารถนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น ด้านตระหนักรู้ทางสังคม ส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจคนอื่น ด้านการรู้คิดทางสังคม ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลทางสังคมที่ได้รับ ด้านการมีทักษะทางสังคม ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถหาทางออกและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม ทำให้เกิดทักษะการเผชิญปัญหา และกิจกรรมการเสริมสร้างสัมพันธภาพเพื่อพัฒนาความฉลาดทางสังคมให้แก่เด็กนักเรียนในทุกระดับชั้นต่อไป ที่สำคัญผู้บริหารสามารถนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ในการกำหนดโครงการและแผนการจัดกิจกรรมเสริม แนวทางที่ได้จากการวิจัยมีความเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนขยายโอกาสที่มีนักเรียนจากหลากหลายพื้นฐานสังคมและเศรษฐกิจ

การเน้นการเรียนรู้จากชุมชน การใช้ทรัพยากรท้องถิ่น และการสร้างโอกาสให้นักเรียนได้ปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชน ช่วยลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกัน การที่ผู้บริหารและครูให้ความสำคัญกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรและเอื้ออาหาร แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจในบทบาทของโรงเรียนในการเป็นพื้นที่ปลอดภัยสำหรับการเรียนรู้และพัฒนาของนักเรียนซึ่งผู้บริหารสามารถนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ในการกำหนดโครงการและแผนการจัดกิจกรรมเสริม หลักสูตรแก่นักเรียนทั้งโรงเรียนต่อไป

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มอื่น เช่น ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และตัวนักเรียนเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่ครอบคลุมทุกมิติ
2. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความฉลาดทางสังคมกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอื่น ๆ เพื่อยืนยันประสิทธิภาพของการพัฒนาความฉลาดทางสังคมต่อความสำเร็จของผู้เรียน

References

- กาญจนกมล สุวิทยารัตน์. (2557). การศึกษาและพัฒนาความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาภาคใต้. (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.,
- ชานนท์ โกมลมาลย์. (2561). นวัตกรรมทางสังคมเพื่อขับเคลื่อนสุขภาวะโดยการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน. *วารสารวิจัยสังคม*, 41(1), 115-144.
- ชูชัย พงศ์ไพบุลย์ศิริ, อภิชาติ ใจอารีย์ และ นิรันดร์ ยิ่งยวด. (2565). รูปแบบการเสริมสร้างความฉลาดทางสังคมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 17(2), 1-14.
- ทัชชา สุริโย. (2559). ผลของโปรแกรมการให้คำปรึกษากลุ่มที่มีต่อการเสริมสร้างความฉลาดทางสังคมในวัยรุ่น กลุ่มเสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า(วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2563). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS (พิมพ์ครั้งที่ 18). ปิสิกเนลฮาร์แอนด์ดี.
- ธานี ชูกำเนิด, ทิพรรัตน์ ลิทธิวงศ์, และ อนุชา กงทอง. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสานด้วยการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมทักษะในศตวรรษที่ 21 สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์*, 21(4), 360-375.
- บุญเลิศ มีจิตดี. (2563). การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา. *วารสารจิตวิทยาการศึกษา*, 15(2), 45-62.

- พงษ์พรรณ ภาโว. (2562). ปัจจัยทำนายความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาพยาบาล. *วารสารวิจัยและนวัตกรรมทางสุขภาพ*, 2(1), 208–218.
- ลักขณา สิริวัฒน์. (2556). *จิตวิทยาสำหรับครู*. โอเดียนสโตร์.
- วาสนา ชัตติยวงษ์, และ ชนาธิป พรกุล. (2559). การพัฒนาทักษะทางสังคมสำหรับนักศึกษา. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 8(1), 43–48.
- ศิริกมล บุสหงษ์. (2561). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาพยาบาล. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี กรุงเทพมหานคร*, 34(1), 108–118.
- อัฐฉญา แพทย์ศาสตร์ และ พัชรินทร์ รุจิรานุกุล. (2563). แนวทางส่งเสริมความฉลาดทางสังคมของนักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี. *วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี*, 16(1), 145–154.
- เอื้อทิพย์ คงกระพันธ์. (2567). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในศตวรรษที่ 21: ความท้าทายและแนวทางการสร้างสมดุลเชิงรุก. *วารสารนวัตกรรมและการจัดการศึกษา*, 6(1), 25–38.
- Albrecht, K. (2006). *Social intelligence: The new science of success*. Jossey-Bass.
- Buzan, T. (2003). *The power social intelligence*. Welling borough, England: Thorsons
- Goleman, D. (2006). *Social intelligence: The new science of human relationships*. Arrow Books.
- Salovey, P., & Mayer, J. D. (1994). Some final thoughts about personality and intelligence. In R. J. Sternberg & P. Ruzgis (Eds.), *Personality and intelligence* (pp. 303–318). Cambridge University Press.
- Triandis, H. C. (2011). Culture and social behavior. In P. A. M. Van Lange, A. W. Kruglanski, & E. T. Higgins (Eds.), *Handbook of theories of social psychology* (Vol. 2, pp. 511–526). Sage Publications.
- Zambrano; et al. (2019). Transfer mechanisms and strategic knowledge management in health and safety companies. *Ingeniería y Competitividad, Volumen*. 21(1): 91–102.